

Reg. No 142

આવૃત્તિ ૧૩૭૨૬

૯૯૯૯૯૯૯૯૯૯૯

યુવક સપ્તાહ

ના

નાટ્ય પ્રયાગો

સં. ૧૯૮૨ ઇ. સ. ૧૯૨૬

ગાયનેા તથા ટુંક સાર

સન્તવસુખ વી દોરા

મહમંડો, ૧૯ માર્ચ ૧૯૨૬

C. O. સેવામંડળ, ડૉ. આનીકળીયા, સુરત.

કિંમત એક આના

ગુજરાત વિધાપીઠ પ્રેશાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૩૦૮૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૧૦૬૧-વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ યુગ સંપત્તિ

વિષય

પ્રોગ્રામ

અંક ૧ લો

૧ મંગળાચરણ

૨ અમીરી કે ગરીબી-ગાયન

૩ વેદ ચિકિત્સા

૪ ગૌ રક્ષણ

૫ કંબુસ કાકા

6 Christ's Return act I

૭ સંગીત

8 Christ's Return act II

૯ સંગીત

10 Christ's Return act III

કો.પ.

અંક ૨ બે

- ૧ પરાયે સ્વાર્થત્યાગ
- ૨ હંદનો દરબાર
- ૩ સંગીત
- ૪ દ્રવ્યનો વ્યય
- ૫ 'બુલબુલ'
- ૬ 'અચલાયતન'
- ૭ શરાફનું ભોખાણ
- ૮ સંગીત
- ૯ ભણેલ લીખારી
- ૧૦ શાહબુદ્દીન અને ચંડપુદીર

કોય

સુમાપ્ત

અમીરી ને ગરીબી.

પાત્ર—

(૧)

સાર:—કાન્તીલાલ હમનલાલ પચ્ચીગર

અમીરી અને ગરીબી વચ્ચે શો તફાવત છે અને ગરીબી કેટલી કિતમ છે તે બતાવવામાં આવ્યું છે.

વૈદ્ય ચિકિત્સા.

(૨)

પાત્રો:—

ગરબડદાસ:—સુરેશચંદ્ર બાલચંદ્ર પાઠકજી

અમથાલાલ:—સદાશિવ પ્રણવશંકર દવે.

વૈદ્ય માર્તણ્ડ ચટોપાધ્યાય:—જનકશંકર મનુશંકર દવે.

સાર—૮૧ વરસના ગડબડદાસ માંદા છે તેને જોવા વૈદરાજ પધારે છે. ગરબડદાસનો છોકરો અમથો વૈદરાજને ગાંડાવેલા હસવા જોવા પ્રશ્નો પૂછે છે. વૈદરાજ છેવટે ચિકિત્સા કરે છે કે ગરબડદાસને “વિરહ”નો રોગ થયો છે. ગરબડદાસ કબુલ કરે છે કે એમની નવમી વારની વહુને સ્મશાનમાં બાળી આવ્યા પછી એમને રોગ થયો છે. આવી ચિકિત્સાથી ખુશ થઈ જઈ ગરબડદાસ વૈદરાજને ૧૦૦ રૂપિયા અમાવે છે.

ગૌ રક્ષણુ

(૩)

તુકારામ:—મન્દ્રવદન હમનલાલ ઠાકોર

બ્રાહ્મણ:—ચંપકલાલ ચંદુલાલ પંડ્યા

કસાઈ:—કનૈયાલાલ સાકરલાલ ઠાકોર

સાર-ભક્ત તુકારામ ઉદારતાથી પોતાની બધી ગાયોનું દાન કરે છે; પછી એક બ્રાહ્મણ પોતાની ગાયને કસાઈના હાથમાંથી ખાવવા આકન્દ કરે છે. ભક્તરાજ સાંભળે છે અને પાસે જાય છે. ભક્ત તુકારામ દયાળુથી નહિ પણ શાંતિથી અને પ્રેમથી ગાયને જીવતી રાખવાના ફાયદા સમજાવે છે અને છેવટે કસાઈ ગાયને છોડી દે છે અને ભક્તને પગે પડે છે.

કંજુસ કાકા

પાત્રો:—

કંજુસ કાકા:—એક શ્રીમંત પથ્થુ અતિલોભી શેઠ—મિસ
ફલોરા કુપદરાય મહેતા.

રામમોહન:—કાંધક લોભી પ્રકૃતિ વાળો તેનો ભત્રીજો—
મિસ યમુના.

અમથો:—શેઠનો રસોઇઓ તથા ગાડીવાન—મીસ વિમલા.

કાળો:—શેઠનો નોકર—મિસ કુસુમ

રથળ:—કંજુસ કાકાનો એક ઓરડો.

સાર:—કંજુસાઇ કરવાની ચુકિત પૂછવા કંજુસ કાકા પાસે
એમનો એવાજ સ્વભાવવાળો ભત્રીજો આવે છે. ધી ખાવાને
બદલે ધીના 'કુલ્હડા' તરફ આંગળી કરીનેજ ચલાવી લેવાની
સલાહ કંજુસ કાકાજી આપે છે, એટલામાં એમનો, ઘડીકમાં
રસોઇઓ અને ઘડીકમાં ગાડીવાળો, એવો અમથો તથા શેઠનો
નોકર કાળો આવે છે. મહેમાનો આવવાના હોવાથી તેઓ
માટે શું જોઇશે એમ જ્યારે લોભી શેઠ 'રસોઇઆ-ગાડીવાનને
પૂછે છે ત્યારે એ મહેમાનોને જોઇએ તેટલો ભોટ, પી, વગેરે
ગણાવે છે. પથ્થુ શેઠને બહુ ખર્ચ વધી જશે એમ લગવાથી
તેનાથી અડધાથી ચલાવી લેવાનો હુકમ આપે છે.

૩૧૦ વેલર વેન હુક કૃત (અંગ્રેજીમાં)

ધી કાર્થસ્ટના પુનરાગમનની આગાહી

ત્રણ અંકોમાં

(સુર ૧ યુથ લોજ તરફથી)

સમય:—જીઝસના જીવનનો છેવટનો વખત

સ્થળ:—જેરુસલમની નજીકમાં

પાત્રો:—ત્રણ યુવાનો

અધ્યાહાર:—એક ચાંદી પાંડિત

મી. બંસીધર જી. મહેતા.

સેટિંગ:—એક મિસરનો સત્યશોધક વિદ્વાન—

મી. મહેન્દ્ર જી. દેશાઈ.

બ્યુલિઅસ:—પાર્થસ્ટાઈનના ઉપર રાજ્યકર્તા રોમન લોકો-
માંનો એક વીર—રૈહિત. એચ. મહેતા.

સાર:—એ ત્રણ જીઝસનો યોધ સાંભળે છે અને એક બીજા
સાથે મળીને વિવાદ કરે છે. અધ્યાહાર તે રોમનવીરને પૂછે

છે કે જીઝસ વિષે તું શું ધારે છે? મારું મન એના વિચારોથી બહુ ખેંચાયું છે. રોમન અમલની ધુનમાં કહે છે કે આ જીઝસ એક અદ્ભુત મનુષ્ય લાગે છે. પોતાના દુશ્મનોને ધિક્કારી કાઢવા કરતાં તેમના પર પ્રેમ રાખવાનું આપણને સમજાવે છે. મિસરથી આવેલો “સેટિ” આ સાંભળીને કહે છે કે મને પણ એમજ લાગે છે. પણ શું એ એમ સમજાવે છે કે આપણું સર્વસ્વ છોડી દેવું અને તે પોતે કહે તેમ ખીજાએ કરવું? શું પ્રભુનું કાર્ય એ પોતે કરવા હીમત કરે છે? નવું તત્વજ્ઞાન શીખવીને કોઈ નવા પ્રભુને પૂજવાનો બોધ તે આપે છે?

અબ્રાહામ કહે છે કે એ તો કેવળ નિઃસ્વાર્થ વૃત્તિ ધારણ કરવાનો બોધ આપે છે; દુખના સપાટા આનંદથી ખમવા અને ખીજા લોકોનાં દુઃખ નિવારણ કરવા વિષેની વાર્તાઓ કહીને માયાળુ દીલ ગમવાનો ઉપદેશ કરે છે. કેટલાક ખાસ માણસોને તે પોતાના સિદ્ધાંતો સમજાવે છે. મનુષ્ય ક્યાંથી આવ્યો, જ્ઞામાટે આવ્યો અને તેનું છેવટે શું થશે તેની વાત કહે છે. મનુષ્ય પોતાનો વિકાસ કરતાં કરતાં અનેક જન્મો લે છે અને ઇશ્વરને ઝોળખે છે, સર્વમાં એકતા અનુભવે છે, કર્મના બંધનોમાંથી મુક્ત થાય છે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી ઇશ્વરરૂપ બને છે. જ્યુલિઅસ કહે છે કે એ તો જાદુના પ્રયોગથી રાક્ષસોને વશ કરે છે અને શુપ્ત વિદ્યાથી લોકોના રોગ મટાડે છે એવું મેં સાંભળ્યું છે. વિશેષમાં લોકો કહે છે કે એનામાં એવી અદ્ભૂત શક્તિ છે કે

એક નાની માછલી અને નાના રોટલીના કકડા બધને હળરો માથુ-
સોને ધરાઈ જાય એટલું ખવરાવે છે. સેટિ પેલા રોમનને પછી
કહે છે કે આંધળાને તે આંખો આપે છે અને દેખતા કરે છે.
પેલી પતિત સ્ત્રી મેરી મોડલીનને પાવન કરી, તેનું અંતઃકરણ
નિર્મળ બનાવ્યું તે વખતે તે સ્ત્રીના આનંદ તું જીવે અને
આપણી મનુષ્યજાતિની વિકાસક્રમની ટોચે પહોંચ્યાથી જે
શાંતિ અને સુખની પ્રાપ્તિ થાય એ વાત તું સાંભળે એમ હું
ઈચ્છું છું.

અંક બીજો

એ ત્રણ જીવાનો મળે છે. સેટિ પૂછે છે કે કાલની વાત જાણી ? માહુદીનું મંદિર તે હમણાં ગાંધી મારવાની તથા કુચલી કરવાની જગાજ થઇ છે પણ ત્યાં જીઝસે બહુજી નવાઇનું કામ કર્યું છે ? હું ઉપદેશ સાંભળવા ઉભો હતો એટલામાં એક બાઇ દોડતી આવી અને બોલી ઉઠી હે જીઝસ ! મારો બાઇ લેઝરસ મરી ગયો છે તેને કબરમાં દાટ્યો છે. તું મારી સાથે ચાલ. તારી દીલસોજીથી હમને દીલસો મળશે. એ એવો નીડર છે કે એણે પુત્ર્યા લોકોને અને બ્યાજખોરોને મંદિરમાંથી મારીને કાઢી મુક્યા છે છતાં એ જાની જીઝસ લેઝરસના મરણની વાત સાંભળી રહી પડ્યો.

તેણે મેરિને કહ્યું કે તે મરી નથી ગયો; તે તો જીંધે છે. પરંતુ તે બોલી કે ત્રણ દિવસ થયાં તેનું મડદું કબરમાં સડે છે. હમને જવાની સાથે લઇને જીઝસ ત્યાં ગયા. કબરનો પત્થર ખખડાવી દીધો અને લાગણીથી તેણે કહ્યું લેઝરસ, બહાર નીકળ. લેઝરસનું મોઢું ખાંધેલું હતું તેવે મોઢે તે બહાર નીકળી આવ્યો અને જોય તેમ બોલ્યો કે તમે દીલ-ગીર થશો નહિ. ધીરજ રાખો. પેલો રામન વીર પૂછે છે કે તે મરી ગયો હતો એમ તમે માનો છો ત્યારે સેટિ જવાબ દે છે કે મેરિ સાચું જ કહે છે. તેનું શરીર સડી ગયું હતું. પણ તે બહાર આવ્યા ગઈ તેનાં હાથમાં ખેંચી કાઢ્યાં એટલે તેનું શરીર સાચું થઇ ગયું. અબાહામ પણ ગુન્નવાય છે, આતો બેઠ સમજતો નથી. કહ્યું કે ચમત્કાર તો ખરો. ઇશ-

રીનિયમ વિરૂદ્ધ આ થયું છે પણ આપું વિશ્વ જે નિય-
 મમને વશ છે તે જીઝસથી બાબુએ મુકાય નહિ. સેટિ કહે
 છે કે મેં નાનપણમાં પ્રાચીન મંદિરમાં ગુપ્ત વિદ્યાનો અભ્યાસ
 કર્યો છે. કેટલીક વાતો મનુષ્યના મન અને બુદ્ધિથી પર છે
 એવું ત્યાં હું બણ્યો છું. મનુષ્ય ઘણા જન્મો લે છે ત્યારે
 ઇશ્વરપદને પહોંચે છે; તેના આ ચમત્કારો પણ ઇશ્વરી
 નિયમને અનુસારજ છે. અધ્યાહમ કહે છે. હે સેટિ, મને
 પણ યાદ છે કે ચાહુદી પાદરીઓ સમજાવે છે કે આત્મા
 જીવ જીવ શરીરો લઇને દુનીયામાં અવતરે છે. હિંદુસ્તા-
 નમાં કેટલાક યોગીઓ ઇશ્વરના ગુપ્ત નિયમો બહુ જાણે છે.
 મરણને પણ ટેલી કાઢે છે, એક દેહ છોડી બીજા તાજા
 શરીરમાં પ્રવેશ કરે છે. સેટિ કહે છે કે શુદ્ધ જ્ઞાનત, અત્યંત
 સ્વાર્થ સાગ, પોતાના ગુરૂદેવની અનન્ય ભક્તિ અને તેનુંજ
 શરણુ એ શરતો જીઝસ પોતાના આંતર મંડળના શિષ્યો
 પાસે પજાવે છે. બ્યુલિઅસ ત્યારે પૂછે છે કે આ પેલા જીવના
 વિચારના પાદરીઓ કહે છે કે એ તો મેલી વિદ્યા જાણે છે એ
 વાત ખોટી કે ? સેટિ કહે છે કે તેનું રાજ્ય કાંઈ રોમની
 શહેનશાહત જેવું નથી પણ તે તો આધ્યાત્મિક રાજ્ય સ્થાપવા
 માગે છે. તેનાથી દુનીયાની મુક્તિ છે. અધ્યાહમને એ પાદ-
 રીઓના કાવાલાવા માટે શંકર થાય છે અને વળી રોમના અધ-
 લદારો પણ લેમાં જોડાયા છે. સેટિ આ બધા વિરોધીઓના
 કારસ્તાનના પરિણામની રાહ જીવે છે પણ જીઝસ તો
 નીડર છેજ.

અંક ૩ જો.

સેટિ, અપ્રાહમ, જ્યુલિઅસ બેમા થાય છે. જ્યુલિઅસ કહે છે કે જીઝસનું પર્વત પરનું આપણુ થયને, લેઝરસને જીવતો કર્યાને અને આપણા ગુરુ જીઝસનું શરીર લોનાએ મારી નાખ્યાને ઘણો વખત થયો. ત્યાર પછી તેને વિષે અને તેના કાનો વિષે મને ઘણું જાણવાનું મળ્યું છે, કેમ જાણ અપ્રાહમ તમારું કેમ છે ? અપ્રાહમ કહે છે કે શોક આં આશામાં મારો આ બધા કાળ વ્યતીત થયો છે. સેટિ કહે છે કે 'હું' મિમરોના વતની છું, આપણી પ્રજાનું બાળ ખપી ગયું છે અને જહાવસ્થા સમીપ આવી છે.

હવે તે પુનરપિ અંત્ર આવનાર છે તે વખતે આપણે ફરીથી આ પૃથ્વીપર તેની સાથે રહેનાર છીએ અને શુદ્ધ ધર્મના પવિત્ર મંદિરમાં અક્ષય શાંતિ પ્રસરાવવામાં સહાયજીત થઈશું. અપ્રાહમ કહે છે કે તેણે જે બોલ આપ્યો છે તેનો પ્રચાર કરવો એ આપણું કર્તવ્ય છે. જ્યુલિઅસ વળી સેટિને પૂછે કહે છે કે આપણા ગુરુ જીઝસનાં મગજ પછી ત્રીજો દિવસે પોતાના શિષ્યોને તેણે દર્શન દીધું તે વખતે તે તેને જોયા હતા ? સેટિએ કિત્તર વાલ્યો કે જ્યુલિઅસ, મેં તેને પ્રત્યક્ષ જોયા હતા અને ત્યાર પછી તો હમને વારંવાર દેખા દે છે પણ તે કોઈ શાંતિના સમયમાં અને કોઈ નિર્જન ગુફામાં—સાં હમે એકલા મળીએ છીએ ત્યારે—તું ત્યાં આવશે ? પણ તે

ક્યારે ? જ્યારે હમારૂં હૃદય અને મન એક શુદ્ધ નિર્મળ થાય છે અને તેની સાથે એક તાર થાય છે ત્યારે હમને તે આવી મળે છે. બીજા ઉચ્ચ ભુવનોની ગૂઢ વાતો ને સમજાવે છે. અધ્યાત્મ કહે છે કે આ તેની મુક્તાકાન અને રૂવે પછી તેનું પુનરાગમન એજ આપણા જીવનનો સુખકર આધાર છે. શુદ્ધિ-અસ કહે છે ત્યારે તો મને રજા હોયતો હું પણ તમારી સાથે સામેલ થાઉં. તેના અવસાન બાદ મેં તેને જોયો નથી. આ સ્વચ્છ આકાશ અને હરીઆળા ખેતરો મને આશા આપે છે કે તેનું આગમન થશે. હું તેના શિષ્યોના અને બહુ પ્રીતીથી બળીશ અને તેને માટે ક્ષેત્ર તૈયાર કરીશ. સંકટ કાળે છે કે તેના પુનરાગમનને હજી ધણી વાર લાગશે. આ શરીરે તો નહીં થઈ જશે પણ તેનું આગમન નક્કી છે. મારું કાર્ય તેને નામે થશે. તે ધન્ય સમયે પૃથ્વીપર આપણે પણ આવીશું એજ આપણું અહોભાગ્ય અને તે સુંદર સમય જલદી આવે !

પરાર્થે સ્વાર્થે ત્યાગ

(ટી. એન્ડ ટી. વી. સાર્વજનિક મિડલ સ્કુલ)

પાત્રો:-અનુભાઇ અને મનુભાઇ:

સાર—એ વિદ્યાર્થીઓ! એક મેળો પૂરો થઇ રહ્યા પછી બીજે દિવસે અનુભાઇ મનુભાઇને મળે છે. અનુભાઇ એક સરસ મોટર લાવ્યો હતો તેથી ખુશી થઇ ગયો હતો. એટલે તેણે મનુભાઇને પૂછ્યું કે તું રમકડું લાવ્યો છે? મનુભાઇ જવાબ આપે છે કે હું કંઈ નથી લાવ્યો, ત્યારે તારા પિતાએ આપેલા રૂપિઆનું તે શું કર્યું એમ બ્યારે અનુભાઇ પૂછે છે ત્યારે મનુભાઇ જવાબ આપે છે કે મેં તે એ રૂપિયા એક ગરીબ વિદ્યાર્થીને એપડીએ વેચાતી લાવવા આપી દીધા.

ઈંદ્રને અપીલ

પાત્રો:--

ઇન્દ્રદેવ: છ. સી. ક્ષત્રી.

વનદેવ:--આમ. આર. શાહ.

આહ્વાણુ:--એમ. આર. શાહ.

ક્ષત્રિય:--પી. બ. કાશી.

વાણિયો:--આમ. સી. દવે.

સાર:-ઇન્દ્રદેવને ભારતના કુશળ સમાચાર જાણવાની ઈનેજરી થાય છે, તેથી તે વનદેવતાને પછે છે. વનદેવ ખૂબ નિરાશા-ગળો જવાપ આપે કે તેથી ઇન્દ્રદેવ માની શકતા નથી. ઇન્દ્રદેવની ખતરી કરાવવા અને ભારતની દૃઢશક્તિ ચિતાર ખરાબર ખડો કરાવવા વનદેવ હાલના આહ્વાણુને, ક્ષત્રિયને, વાણિયાને અને ખેડતાં ગોલાવે છે. આહ્વાણુ 'સંસ્કૃત વિદ્યા' જાણતો નથી એટલે વંધ અને જોશી થવાનો ટોંગ કરી માફ પેટ માફ છું' એમ કહે છે.

પછી અરીણુના નિશામાં ચક્રચુર થયેલો ક્ષત્રિય આવે છે. મેવાડના શુગરીર બાપા રાવળ અને મહારથી રાણા પ્રતાપના વંશજો બાવલા અને અરીણુને કીધે ઉંઘણુસી થઈ ગયેલા વનદેવ ઇન્દ્રદેવ ખડુ ખિન્ન થાય છે.

પછી વાણિયો આવે છે. માત્ર આડત સિવાય બીજો કામ પણ કંઈ કરતો નથી, પરદેશથી ખૂબ જરૂરી માલ મંગાવે છે, અને દલાલીમાં લોકોને ઠગી પોતે માલદાર થાય છે એ જાણી, શેઠ સગાળશાના વંશજ આજના વાણિયા માટે ઇન્દ્રદેવ શોક કરે છે.

દ્રવ્યનો વ્યય

પાત્રો:—

બહેરો બ્રાહ્મણ (એક અર્ધ બહેરો લાડુબદ્ધ) ઇન્દ્રવદન
છગનલાલ ઠાકોર.

વિમળપ્રસાદ:—વિદ્યાપ્રિય અવ્યાસક:—કનૈયાલાલ સાકર-
લાલ ઠાકોર.

ભુખણ ભોગી:—વિલાસભોગી છેલખટાઉ,

દામુ દલાલ:—શેર દલાલ—મહંદ જમીયેતરામ દેસાઇ.

સાર:—બહેરો બ્રાહ્મણ ગોંટાળો કરે છે અને નપાસ થયેલા
વિદ્યાર્થીને ‘તમારું હંમેશા આમજ થજો’ એવો આશીર્વાદ
આપે છે. વિદ્યાર્થી વિમળપ્રસાદ ચીડાઇને બહેરાને મારે છે
એટલામાં ભુખણ ભોગી આવીને વિમળપ્રસાદને સમજાવે છે
કે એ બ્રાહ્મણબાઇ તો ખેરા છે, તે પછી દામુ દલાલે પૈસાનો
સારામાં સારો કિપયોજી ખતાવનારને ઇનામ આવવાનું જાહેર
કર્યું હોવાથી ત્રણે જણ દામુ દલાલ પાસે જાય છે. બ્રાહ્મણ
બ્રહ્મભોજન સદાપ્રત વગેરે કાઢવાનું કહે છે. ભુખણ, મોટા
મોટા મહેલો બંધાવી, અને ખુબ મોજશોખમાં ખર્ચ કરી,
દામુ શેઠને અચળ કીર્તિ મેળવવાનું કહે છે. વિદ્યાપ્રિય વિમ-
ળપ્રસાદ છેવટે વિદ્યાદાન એ સૌથી શ્રેષ્ઠ દાન છે એમ દામુ
દલાલને સમજાવે છે. શેઠ ખુશ થઇ જાય છે અને વિમળ-
પ્રસાદને ઇનામ આપે છે આમ વિદ્યાદાનની શ્રેષ્ઠતા સિદ્ધ
થાય છે.

અચ્છાયતન (વિનય મંદિર તરફથી)

પાત્રો:—

પંચક:—શ્દિ તોડવા ઇચ્છનાર વિદ્યાર્થી:—પોપટલાલ

મહા પંચક:—પંચકનો મોટો ભાઈ અને શ્દિનો હિમા
યતી:—હેમન્ત કુમાર

સંજીવ
જયોત્તમ
વિશ્વંભર

}

પંચકના સહાધ્યાયીઓ

ચંદુલાલ
વજુભાઈ
નટવરલાલ

ચાર બાળકો

.....

{ હરિલાલ
નાનાભાઈ
બાબુભાઈ
ઈન્દુ કુમાર

હિપાધ્યાય:—મહા પંચક જેવાજ શ્દિમુઠ ગુરુ—ચીમનલાલ

સાર:—આ નાટકનું રહસ્ય અત્યંત મંભીર હોવા છતાં અને આપણી શ્દિઓ ઉપર પ્રહાર રૂપે હોવા છતાં તેની કૌશી સુચ શ્રીતાજતોને મનોહર લાગશે, અચ્છાયતન એટલે કોઈ દિવસ જેમાં ફેરફાર ન થાય એવું આશ્રમ. અચ્છાયતન એટલે આપણો હિન્દુઓનો શ્દિપ્રિય સ્વભાવ, આપણી નિશાળોમાં ચાલી રહેતી શ્દિની ધરેડ.

મોટા રૂપકમાં સુભદ્ર એટલે યોડા જીરુસાવાળી ઉગતી
 પ્રજા, પંચક એટલે ખૂબ જીરુસાદાર યુવાન, મહાપંચક એટલે
 રૂઢિમુઢ જનતા. શાળાના નાના રૂપમાં મહાપંચક એ એક હાથે
 શિક્ષા અને બીજે હાથે મનામ આપનાર શિક્ષક. સુભદ્ર એટલે
 સામાન્ય નિર્જીવ વિદ્યાર્થી પંચક અને મહાપંચકના દબાણ સામે
 બળવો ઉઠાવનાર વીર વિદ્યાર્થી. સુભદ્રથી ઉત્તર દિશાની બારી
 ઉઘાડવાનું ભયંકર પાપ (!) થઈ જાય છે, તેની મદદે પંચક
 કેવી રીતે આવવાનો પ્રયત્ન કરે છે તથા એ આશ્રમના અર્થ
 વગરના નિયમો તથા વહેમોને તોડવામાં પંચકને કેવી મજા પડે
 છે તેનો રમુજ ચિતાર આમાં આપવામાં આવ્યો છે,

શરાફતું ભોપાળું

(૧૦)

(ડી. એન્ડ. ડી. વી. સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ તરફથી)

પાત્રો:—

ધંટાકરણ:—સી. એમ. દિવાન

ડંકાકરણ:—(ધંટાકરણ શેઠનો બાદ) આર. એચ.
રૂપાવાળા

મફતીયો અમથો	}	ધંટાકરણના દીકરાઓ	દેવેન્દ્ર ત્રિવેદી આર. જી. વપારી
----------------	---	------------------	-------------------------------------

લેયો:—મનહરલાલ બી. લાકડાવાળા.

મટુગોર:—અરુણચંદ્ર બી. પડયા.

ગ્રાહક:—દિનકરરાવ

પત્રો રખારી:—દિનમણિશંકર

નારદ:—છન્દ્રવદન ડી. ધીઆ

શારદ:—શાન્તિલાલ પી. દવે

સાર:—ધંટાકરણ શરાફ ભોડો પાસેથી સવાલાખરૂં પીયા બ્યાજ આપવાની શરતે એકઠા કરે છે. પછી એની દાનત બગડે છે અને બ્યારે મુડી પાછી લેવા ધરાકો એને ઘેરઆવે છે ત્યારે

આપલાત કરવનો ઢોંગ કરી, મરી જવાનો ડોળ કરે છે. આ ખોટી રીતે થયેલા દેવાદાર ઉપર લહેણદારે ખુબ ચીડવાય છે અને એની કજ્જેલી કરવા મરી ગયેલા હોવાનો ઢોંગ કરનાર ઘંટાકરણને ઉપાડીને અગ્નિમાં લઈ જાય એ તકનો લાભ નારદનો શિષ્ય શારદ લે છે. શારદ ઘંટાકરણના વેષમાં ઘંટાકરણને ઘેર જાય છે. ગુરુએ આપેલા રહસ્યમંત્રથી તેને ત્રિકાળનું જ્ઞાન છે અને ઘંટાકરણ શરાફનો વેશ બજવી, લહેણદારોને રૂપીયા પાછા નહિ આપે તે મારી નાખશે એમ ખોતાના પુત્રને સમજાવી, ઘણા લહેણદારોને ખુબ રૂપીયા અપાવી દે છે. આમ ઘંટાકરણની દગધથી એને જ નુકશાન થાય છે.

યુવક સપ્તાહના નાટ્ય પ્રયોગો

ગાયન ૧ હું

મંગળાચરણ

દૂર્ગા-અપતાલ

નમું નાથ નિરંજન
છાયા તમારી વિભૂ દુઃખલંબન-નમું
અખિલ જગત સોહે,
તારી જ્યોતિ માંહી લીન,
એક રૂપ નામ ભિન્ન-નમું

ગાયન ૨ જી.

અમીરી ને ગરીબી

(રાગ વાઘેશ્વરીની કવાલી.)

ગરીબીમાં બનેા આંડા, ગરીબીમાં બનેા ઘેલા;
ગરીબીને ગુરુ કરજો.....ગરીબીના મનો ઘેલા.

અમીરી ત્યાગને વહેલાં, ગરીબી માંગને પહેલાં,
અમીરી જ્ઞાન અધરાં છે, ગરીબી જ્ઞાન છે સ્હેલાં.

ગરીબી૦

અમીરો ! તમારી અમીરી સુખારક હો,
તેમજ અમારી ગરીબી અમને સુખારક હો.

અમીરી છે હળાહળ ઝેરની પ્યાલી
જ્યાં ગરીબી જાણુ પ્રેમામૃતની પ્યાલી.

અધરો અમીરી પંથ, એમાં લાખ મુશકેલી
કેવી ગરીબોની દિશા, સીધી સીધી સહેલી.

ગરીબી મોટી ને જ્ઞાની, અમીરી બેન છે નાની,
અમીરી ખેલી બોલ જ્ઞાની, પકડને ખેલીને
ઠેલી.—ગરીબી૦

અમીરી એ હું પદ્મું ઘર, ગરીબી નમ્રતાનું જ
અમીરીમાં પછી ઇશ્વર, ગરીબીમાં પ્રભુ પહેલાં—
ગરીબી૦

ગાયન ૩ જી.

ગઝલ:—

ગરીબો પર દયા રખો, તવંગર હો તો

અચસા હો.

જો તુટી નાવ તરાયે, સમુદર હો તો અચસા હો.
સમજતે થે જીસે દુશ્મન, વો અપને હોતે જાતે હૈ,
ગરીબોકી મુશીબતમેં, મુકદ્દર હો તો અચસા હો.
ખુશીમેં સાથ રહેનેવાલે, હુચે લાખો જમાનેમેં,
વિપદ કે વખતજો આવે, બિરાદર હો તો અચસા હો.

ગાયન ૪ થું.

ખાતોંમેં ખાત ગયો,

જનમ તેરો ખાતોંમેં ખીત ગયો.....

પાંચ બરસકા આલા લોલા,

અબ તો ખીસ લયો....(૨)

મકર પચીસી માયા કારન, દેશ વિદેશ ગયો—ખાતોં. (૧)

ત્રીસ બરસકી જબ મતિ ઉપજી,

લોભ બઢે નિત નથો.....(૨)

માયા જોરી લાખ કરોરી, અબ હુ ન તૃપ્ત લયો....ખાતો. (૧)

વૃદ્ધ લયો તબ આળસ લિપજી,

કંઈ નિજ કંઠ રહ્યો.....(૨)

સંતુડી સંગત કબ હુ ન કીની

ખીરથા જન્મ ગયો. ખાતો. (૩)

યાદ સંસાર મનલખકા લોભી. જુઠા ઠાઠ રચ્યો (૨)

કહન કખીરા સમજ મન મુરખ, તુ કયોં ભૂલ ગયો

....ખાતોંમેં

• —————

ગાયન પ મું.

જો ધરમકે મારગમેં, મન અપના લગાતે હૈ,

બગડી હુઈ સબ ઉનકી, લગવાન બનાતે હૈ;

સચ્ચે ધની વહિ હૈ હચ, હૈ ઉનકી બોલબાલા,

હુઃખીયોમેં ગરીબોમેં, જો અપને ધનકો છુટાતે હૈ.

—————

૨૬

ગાયન ૬ હું.

દ્રવ્યનો વ્યય

હામુ હલાલ:—

વસુ વિના નર પશુ જગતમાં વસુ વિના નર પશુ.
દામ સિવાયે દેશ વિદેશે કામ બને ના કશું.
જગતમાં૦

જન્મી જગમાં જીવન જીવી દશે કોને જો વસુ
નોકર આકર ગાડી વાડી લાડી વાળા થશું—જગતમાં૦
ગર્થ વિના કો ભાવ ન પૂછે, અર્થ સરે ના તસુ,
રાજ સમાજે, વાટે ઘાટે, પૈસાને પૂછશું.....
અરે લાઘ પૈસાને પૂજશું.....જગતમાં૦

ગાયન ૭ મું.

રાગ-માલકોસ

હડી ગઈ બાપુડી બુલબુલ
સૂતું પિંજર કરીને કયાં ગઈ બુલબુલ—હડી.
હતી કાળી છતાં હેયું, દીકુંતું દૂધના જેવું;
હૃદય મંદિરની દેવી, છૂપાઈ કયાં અંધ બુલબુલ.

૧

પરાગો પુષ્પની ઉદ્યાન, મહીંથી આવતી મીઠી;
સુવાસે કંઠ મીલાવી, હૃદય પરવશ કરે બુલબુલ. ૨

હજારો ગુલના છોડો, નમી તારૂં નમન ઝીલે;
છતાં આ બેવફાઈથી, જુદાઈ કયાં કરે બુલબુલ. ૩

મીઠું બોલી હૃદય બોલી ટહુકતી આમ્રની ડાળે;
હુહું છું રાત ને દિવસ અમીની વાદળી બુલબુલ. ૪

મધુરાં ગાન ગાઈને હૃદય રીઝાવળે બુલબુલ
પુકારૂં હું પુકારૂં હું ફરી અહીં આવ આ બુલબુલ ૫

ગાયન ૮ મું.

અચલાયતન

પંચક:—

બહાણુલાં વાય તુજ સાદ સૂણાય ને,
, સાદ પીછાણુનારૂં ન કોઈ;

મન આ માહરૂં મનમાં રોય પણ,
ફેનને માનનારૂં ન કોઈ.

એકલો એકતું અખિદા આ ભુવનમાં,
 પ્રાણુની આગ હોલાવનારો;
 સર્વ જણુ દૂર ને દૂર રાખે ત્યાહાં,
 એક તું આવ કહેનાર પ્યારો.

પંચક:—

સૂર પંચમ તણા ગગન ભરી ગાજતો,
 અંધ આ ઘર બધું, હલમલાવે;
 બહારથી કોઈ નવ બાર અબડાવતું,
 કોઈનો હાથ નજરે ન આવે.

ગાયન ૯ મું

પંચક:—

મનડું દોડીને જાતું દૂર,
 દૂર કોઈ દૂરના દેશમાં હોજી.

વાંસલડી વહાલી પેલી,
લહરી જેમાં રડતી થેલી.

એ બંસીને ઘેરે ઘેરે સૂર,
મનડું દોડીને જાતું દૂર
દૂર કોઈ દૂરના દેશમાં હોય.

મારગડો મોટો પેલો,
દેશો સૌ વ્યાપી વળેલો,
ઉઠાસંથાતો લોપાતો જઈ દૂર,
દૂર કોઈ દૂરના દેશમાં હોય.

તે મારગડે જાવા મારો,
જીવડો તલસે બિચારો;
જાતું કોઈ અલખ એવે પૂર,
મનડું દોડીને જાતું દૂર
દૂર કોઈ દૂરના દેશમાં હોય.

ગાયન ૧૦ મું

લૈરવી ગઝલ.

પ્રલાપો પ્રેમીના દીલના, સનમ જાણે ધણી જાણે;
'તુંહિ' 'તુંહિ' નાદ ઘાયલના, ઘવાયાં હોય તે જાણે. પ્ર૦

વિલાપો જનકીજીના,

ખુઝે શું લોક લંકાના ?

પિછાને કોઈ હનુમાના, ખરેખર રામજી જાણે-પ્ર૦

મીરાંના પ્રેમ આંસુને,

કઠિન રાણીજી શું જાણે ?

બનેલું ઘેલું એ જાણે, ખરૂં શ્રીકૃષ્ણજી જાણે-પ્ર૦

મુદ્રક:—ભાઈલાલ રૂ. વેરભાઈ પટેલ

મુદ્રણસ્થાન:—નવયુગ મુદ્રણ ક્ષેત્ર, લીમડાચોક-સુરત.

સેવા મંડળ તરફથી મળતું સાહિત્ય

નામ	કિંમત	પૈસા
૧ ડૉ. ગોગારનો વિદ્યાર્થીજગતને સંદેશ	...	૨
૨ લગ્ન પત્રિકા ... ૧	૧
૩ શ્રમણ નારદ અને મધની સેવાવ્રતિ...	...	૨
૪ કસોટી	૧
૫ જાવના	૧
૬ જગતના યુવકોને સંદેશ	૧
૭ અંધશ્રુત તહેવારોની ઉત્પત્તિ	૪
૮ આરોગ્ય સંબંધી સામાન્ય માહિતી...	...	૦
૯ યુવકવર્ગ અને વિશ્વવંધુત્વ	૨
૧૦ યુવાનો અને વ્યાયામ	૨
૧૧ જીવનકલા	૨
૧૨ ભારત સન્તાનોનો નિત્યધર્મ	૧
૧૩ સગુણોપાસના	૩
૧૪ સુખી જીંદગીનો નકશો	૨
૧૫ વિચારો અને જીવનમાં ઉતારો	૨
૧૬ નાનો મુદ્રાલેખ	૧
૧૭ બાળકોની ઉન્નતિ માટે જરૂર ધ્યાનમાં રાખો...	...	૧
૧૮ સ્ત્રી પત્રિકાઓ નંબર ૫	૬
૧૯ નર્મદ...	૬

ઉપરનું સાહિત્ય મળવાનું ઠેકાણું—

મંત્રી, સેવામંડળ-મુરત.

૬૦ સેવામંડળીયા-મુરત.

